

हरिनगर गाउँपालिका

स्थानीय राजपत्र

खण्ड: ७

संख्या: १

मिति: २०८१/०२/०३

भाग-२

हरिनगर गाउँपालिका

हरिनगर आधारभूत अस्पताल व्यवस्थापन तथा सञ्चालन कार्यविधि, २०८१

गाउँ कार्यपालिकाबाट स्वीकृत मिति: २०८१।०२।०३

प्रस्तावना: हरिनगर गाउँपालिकाको स्थानीय स्वास्थ्य सेवा ऐन, २०८० लाई सहज रूपमा कार्यान्वयन गर्दै यस गाउँपालिका अन्तर्गतका आमनागरिकहरूको स्वास्थ्य सम्बन्धी अधिकार र सेवा पहुँचलाई सरल सहज बनाई स्वास्थ्य सेवा पुरयाउनका लागि हरिनगर गाउँपालिका वडा नं. ४ मा सञ्चालनमा रही आएको प्राथमिक स्वास्थ्य केन्द्रलाई समाहित गरी सोही ऐनको दफा २२ को उपदफा (६) वमोजिम पन्ध्र शैयाको आधारभूत अस्पताल व्यवस्थापन तथा सञ्चालन गर्नका लागि यसै ऐनको दफा २२ को उपदफा (८) ले प्रदान गरेको अधिकार प्रयोग गरी हरिनगर गाउँ कार्यपालिकाले यो कार्यविधि तयार गरी जारी गरिएको छ ।

परिच्छेद-१

प्रारम्भिक

- संक्षिप्त नम र प्रारम्भ:** (१) यस कार्यविधिको नाम “हरिनगर आधारभूत अस्पताल व्यवस्थापन तथा सञ्चालन कार्यविधि २०८१” रहेको छ ।
(२) यो कार्यविधि हरिनगर गाउँ कार्यपालिकाबाट स्वीकृत भई स्थानीय राजपत्रमा जारी भएको मिति देखि लागू हुनेछ ।
- परिभाषा:** विषय र प्रसङ्गले अर्को अर्थ नलागेमा यस कार्यविधिमा,
 - “अस्पताल” वा “आधारभूत अस्पताल” भन्नाले गाउँ कार्यपालिकाको निर्णय बमोजिम संचालन गरिएको अस्पताललाई सम्झनु पर्छ ।
 - “आधारभूत अस्पताल न्यूनतम सेवा मापदण्ड” भन्नाले जनस्वास्थ्य सेवा ऐन, २०७५ को दफा २५ र दफा २७ को व्यवस्था कार्यान्वयनका लागि नेपाल सरकार स्वास्थ्य तथा जनसंख्या मन्त्रालयबाट जारी भएको प्राथमिक अस्पतालका लागि न्यूनतम सेवा मापदण्ड (MSS Primary Hospital) २०७५ लागि जनाउँछ ।
 - “अध्यक्ष” भन्नाले गाउँपालिकाको अध्यक्ष सम्झनु पर्छ ।
 - “अस्पताल व्यवस्थापन समिति” भन्नाले हरिनगर गाउँपालिकाको स्थानीय स्वास्थ्य सेवा ऐन, २०८० को दफा (६) को उपदफा (१) अनुसार गठित व्यवस्थापन समिति” लाई सम्झनु पर्छ ।
 - “ऐन” भन्नाले हरिनगर गाउँपालिकाको स्थानीय स्वास्थ्य सेवा ऐन, २०८० लाई सम्झनु पर्छ ।

- (च) “कर्मचारी” भन्नाले अस्पतालमा कार्यरत हरिनगर गाउँपालिकाको स्थानीय स्वास्थ्य सेवा ऐन, २०८० वमोजिमका सबै कर्मचारी सम्झनुपर्छ । सो शब्दले अस्पताल व्यवस्थापनका तर्फबाट सेवा करारमा नियुक्त गरिएका कर्मचारीहरु समेतलाई बुझाउँदछ ।
- (छ) “गाउँपालिका” भन्नाले हरिनगर गाउँपालिका सम्झनु पर्छ ।
- (ज) “गाउँ कार्यपालिकाको कार्यालय” भन्नाले हरिनगर गाउँ कार्यपालिकाको कार्यालयलाई सम्झनु पर्छ ।
- (झ) “स्थानीय सरकार” भन्नाले हरिनगर गाउँकार्यपालिका सम्झनु पर्छ ।
- (ञ) “प्रदेश सरकार” भन्नाले कोशी प्रदेशको सरकार सम्झनु पर्छ ।
- (ट) “कोष” भन्नाले अस्पताल विकास कोषलाई सम्झनु पर्छ ।
- (ठ) “भवन संहिता” भन्नाले भवन ऐन, २०५५ को दफा (९) को उपदफा (२) बमोजिम नेपाल सरकारबाट स्वीकृत राष्ट्रिय भवन संहिता सम्झनु पर्छ ।
- (ड) “डिस्चार्ज (बहिर्गमन)” भन्नाले स्वास्थ्य संस्थाले आफ्नो स्वास्थ्य संस्थामा भर्ना भई उपचार गराईरहेका बिरामीलाई डिस्चार्ज गर्दा अनुसूची-२ बमोजिमको दिइने डिस्चार्ज (बहिर्गमन) सारांशलाई सम्झनु पर्छ ।
- (ढ) “प्रेषण तथा उपचार प्रणाली” भन्नाले अनुसूची-३ वमोजिम दिइने प्रेषण पत्रलाई सम्झनुपर्छ ।
- (ण) “शाखा” भन्नाले गाउँपालिकाको स्वास्थ्य तथा सरसफाई विषय गर्ने शाखा सम्झनुपर्छ ।
- (त) “स्वास्थ्य संस्था” भन्नाले भन्नाले प्रचलित कानून बमोजिम स्थापना भएका सरकारी, गैरसरकारी, निजी, सामुदायिक स्वास्थ्य एकाई, शहरी स्वास्थ्य केन्द्र लगायत स्वास्थ्य संस्था र स्थानीय सरकारको कार्य जिम्मेवारीमा पछि थप हुन आउने स्वास्थ्य संस्थाहरु समेतलाई सम्झनुपर्छ ।
- (थ) “प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत” भन्नाले हरिनगर गाउँपालिकाको प्रमुख प्रशासकीय अधिकृतलाई सम्झनु पर्छ ।
- (द) “व्यवस्थापक (स्वास्थ्य संस्थाको डाईरेक्टर/निर्देशक)” भन्नाले स्वास्थ्य संस्थाको प्राविधिक, प्रशासनिक तथा आर्थिक निर्देशन दिने व्यक्तिलाई सम्झनु पर्छ ।
- (ध) “कार्यालय प्रमुख” भन्नाले सम्वन्धित स्वास्थ्य संस्थाको प्रमुखलाई सम्झनु पर्छ ।
- (न) “फोहर मैला” भन्नाले अस्पतालजन्य वा अस्पतालबाट निस्केको पुनः प्रशोधन हुन सक्ने वा नसक्ने सबै किसिमका निकास वा फोहरलाई सम्झनु पर्छ ।
- (प) “विनियम” भन्नाले अस्पताल सञ्चालनका क्रममा सहजताका लागि व्यवस्थापन समितिले तयार गरी जारी गरेको विनियमहरुलाई सम्झनु पर्छ ।

परिच्छेद-२

व्यवस्थापन समिति

३. अस्पताल व्यवस्थापन समितिको काम कर्तव्य र अधिकार : ऐन वमोजिम गठित अस्पताल व्यवस्थापन समितिको थप काम कर्तव्य र अधिकार देहाय वमोजिम हुनेछ :-

- (क) श्रोत साधन जुटाई स्वास्थ्य संस्थाबाट प्रदान गरिने सेवाहरुलाई गुणस्तरीय, चुस्त-दुरुस्त बनाउने,
- (ख) स्वास्थ्य संस्थाबाट प्रदान गरिने सेवा सुविधाहरुलाई सरल, व्यवस्थित, सर्वसुलभ र पारदर्शी बनाउने,
- (ग) स्वास्थ्य संस्थाको प्रभावकारी रूपमा व्यवस्थापन र संचालन गर्ने,
- (घ) स्वास्थ्य संस्थाको लागि अल्पकालीन तथा दीर्घकालीन योजना तर्जुमा गर्ने गराउने,
- (ङ) स्वास्थ्य संस्थाको बजेट तथा कार्यक्रम स्वीकृत गर्ने,
- (च) स्वास्थ्य संस्थाको सेवा शुल्क प्रस्ताव गरी स्विकृतीका लागि स्थानीय सरकारमा पेश गर्ने,
- (छ) स्वास्थ्य संस्थाको भौतिक सम्पति संरक्षण, मर्मत-सम्भार तथा विकास गर्ने,
- (ज) स्वास्थ्य संस्थाबाट प्रदान गरिएका सेवा सुविधाहरुको नियमित अनुगमन, मूल्यांकन र पृष्ठपोषण गर्ने,
- (झ) स्वास्थ्य संस्था मार्फत तोकिएको ढाँचामा मासिक रूपमा प्रतिवेदन तयार गरी स्थानीय सरकार समक्ष पेश गर्ने,

- (ज) लक्षित वर्गलाई प्रचलित मापदण्ड बमोजिमको निःशुल्क उपचारको प्रभावकारी व्यवस्था मिलाउने,
- (ट) स्वास्थ्य संस्था र संस्था परिसरको सरसफाई गर्ने, गराउने र फोहोर बिसर्जनको उचित प्रबन्ध मिलाउने,
- (ठ) छिमेकी सरकारी, गैर सरकारी संस्थाहरूसंग सहकार्य समन्वय गरी स्वास्थ्य सेवा विस्तार गर्ने, गराउने ।
- (ड) अस्पतालको परिस्थितजन्य अवस्था अनुसार अस्पताल व्यवस्थापन सम्बन्धी अन्य कार्यहरू गर्ने,

४. अस्पताल सञ्चालन तथा व्यवस्थापन समितिको बैठक सम्बन्धी व्यवस्था:- (१) समितिको बैठक मासिक रूपमा बस्नेछ तर अध्यक्षले आवश्यक ठानेमा जुनसुकै बेलापनि समितिको बैठक बस्न सक्नेछ ।

(२) समितिको एक तिहाई सदस्यले बैठकको लागि लिखित माग गरेमा समितिको सचिवले समितिको अध्यक्षलाई जानकारी दिई बैठक बोलाउन पर्नेछ ।

(३) समितिको बैठक बस्नु भन्दा कम्तिमा अड्चालिस घण्टा अगावै सदस्य सचिवले बैठकको एजेण्डा सहितको सूचना सबै सदस्यहरूलाई दिनुपर्नेछ ।

(४) समितिले कुल संख्याको पचास प्रतिशतभन्दा बढि सदस्यहरू उपस्थित भएमा समितिको बैठकको लागि गणपुरक संख्या पुगेको मानिने छ ।

(५) समितिको बैठकको अध्यक्षता अध्यक्षले र निजको अनुपस्थितिमा ज्येष्ठ सदस्यले गर्नेछ ।

(६) समितिको बैठकमा बहुमतको राय मान्य हुनेछ तर मत बराबर भएमा बैठकको अध्यक्षता गर्ने व्यक्तिले निर्णायक मत दिनेछ ।

(७) समितिले आवश्यक देखेमा सम्बन्धित क्षेत्रको कुनै विशेषज्ञलाई समितिको बैठकमा आमन्त्रण गर्न सक्नेछ ।

(८) कुनै कारण जनप्रतिनिधिहरू रहनुभएका पदहरू रिक्त रहेमा समितिमा रहनु हुने ज्येष्ठ सदस्यले समितिको बैठकको अध्यक्षता गरी नियमित कामचलाउ कामकारबाही अगाडी बडाउन सक्नेछ ।

(९) समितिका पदाधिकारीहरूको नियमानुसारको बैठक भत्ता पाउनेछ ।

(१०) समितिको बैठक सम्बन्धी अन्य कार्यविधि समिति आफैले निर्धारण गर्न सक्नेछ ।

(११) समितिको निर्णय समितिका अध्यक्ष र सदस्य-सचिवले प्रमाणित गरी राख्नु पर्नेछ ।

५. कार्यालय प्रमुखको काम, कर्तव्य र अधिकार: कार्यालय प्रमुखको काम, कर्तव्य र अधिकार देहाय बमोजिम हुनेछ:

- (क) नेपाल सरकारबाट स्वास्थ्य संस्थामा हुने आधारभूत स्वास्थ्य सेवाको निःशुल्क सुलभ रूपमा उपलब्ध गराउन राष्ट्रिय, प्रादेशिक तथा स्थानीय सरकार समक्ष समन्वय गरी स्वास्थ्य संस्थालाई गुणस्तरीयताका साथ चलाउन प्रबन्ध मिलाउने,
- (ख) राष्ट्रिय, प्रादेशिक तथा स्थानीय स्वास्थ्य कार्यक्रमको गुणस्तरीय कार्यान्वयनको प्रबन्ध मिलाउन अस्पताल व्यवस्थापकलाई सहयोग गर्ने,
- (ग) आधारभूत स्वास्थ्य सेवा प्रवाह र न्यूनतम सेवाको राष्ट्रिय मापदण्ड कार्यान्वयन गर्ने,
- (घ) अस्पतालबाट प्रवाह हुने सेवाहरूको अनुगमन तथा समीक्षा गरी निरन्तर सुधार गर्ने,
- (ङ) अस्पतालको सेवा शुल्क निर्धारण एवम् प्रस्ताव तयार गर्न व्यवस्थापन समितिलाई सहयोग गर्ने,
- (च) अस्पतालबाट सेवा प्रवाहका लागि कर्मचारीको कार्य तालिका (Duty Roaster) तयार गरी प्रमाणित गर्ने,
- (छ) मातहतका समितितर्फका कर्मचारीको ७ दिन सम्मको जुनसुकै बिदा स्वीकृत गर्ने र सो भन्दा बढी समयको बिदा स्वीकृतिका लागि अस्पताल निर्देशक समक्ष पेश गर्ने तथा बिदा स्वीकृत तथा सिफारिस गर्दा वैकल्पिक व्यवस्थापन गर्ने,
- (ज) नेपाल सरकारबाट स्वास्थ्य संस्थामा भएको कर्मचारीहरूको कार्य तालिका (Duty Roaster) तयार गरी प्रमाणित गर्ने,
- (झ) गाउँ कार्यापालिका अन्तर्गत दरवन्दी रही अस्पतालमा कार्यरत स्थायी कर्मचारीहरूको ७ दिन सम्मको जुनसुकै बिदा स्वीकृत गर्ने र सो भन्दा बढी समयको बिदा स्वीकृतिका

लागि गाउँ कार्यपालिकाको प्रमुख प्रशासकिय अधिकृत समक्ष पेश गर्ने तथा बिदा स्वीकृत तथा सिफारिस गर्दा वैकल्पिक ब्यवस्थापन गर्ने,

(ज) कार्यालयले तोके बमोजिम अन्य काम गर्ने ।

परिच्छेद-३

अस्पताल व्यवस्थापक सम्बन्धी व्यवस्था

६. अस्पताल निर्देशक/व्यवस्थापकको नियुक्ति सम्बन्धी व्यवस्था:- (१) ऐन वमोजिम सार्वजनिक निजी सार्वेदारी व्यवस्थापन वा अस्पताल व्यवस्थापन समितिको पूर्ण जिम्मेवारीमा सञ्चालित अस्पतालको निर्देशक वा व्यवस्थापक छनौटका लागि अस्पताल प्रशासनले १५ दिनको सार्वजनिक सूचना प्रकाशन गर्नेछ ।

(२) उपदफा ३ मा तोकिएको योग्यता प्राप्त उमेदवारहरूले व्यक्तिगत विवरणका साथमा अस्पताल विकासका लागि पञ्चवर्षिय कार्य योजना सहितको मार्गचित्र र प्रस्ताव पेश गर्नु पर्नेछ ।

(३) निर्देशक/व्यवस्थापकको न्यूनतम योग्यता देहाय वमोजिम हुनु पर्नेछ:-

(क) नेपाली नागरिक भएको,

(ख) २१ वर्ष पुरा भई ४५ वर्ष ननाघेको,

(ग) चिकित्सा विज्ञानमा MBBS वा सो भन्दा माथिको योग्यता हासिल गरी सम्बन्धित काउन्सिलमा दर्ता भएको,

(घ) प्रचलित नेपाल कानून वमोजिम अयोग्य ठहर नभएको ।

(४) सरकारी वा निजी बिमा लागू भएको अस्पतालमा व्यवस्थापक वा सहायक व्यवस्थापकको रुपमा काम गरेको कम्तिमा एक वर्षको अनुभव भएको उमेदवारलाई पहिलो प्राथमिकता दिइनेछ ।

(५) उमेदवारहरूको योग्यता र निजले पेश गरेको मार्गचित्र तथा प्रस्ताव अध्ययन गरी अस्पताल व्यवस्थापन समितिले उपयुक्त प्रस्ताव पेश गर्ने उमेदवारलाई अस्पताल व्यवस्थापक वा निर्देशक छनोट गरी समितिको अध्यक्षले ५ वर्षका लागि नियुक्त गर्न सक्नेछ ।

(६) उपदफा (५) वमोजिम नियुक्त भएका निर्देशक/व्यवस्थापकको काम सन्तोषजनक भएमा व्यवस्थापन समितिले आवश्यकतानुसार म्याद थप गर्न सक्नेछ ।

(७) निर्देशक/व्यवस्थापकको पारिश्रमिक तथा सेवा सुविधा स्थानीय तहको अधिकृत आठौं तहका लागि तोकेको शूरो स्केल भन्दा कम नहुने गरी मासिक रुपमा अस्पतालले उपलब्ध गराउनु पर्नेछ ।

(८) उपदफा (७) मा जेसुकै लेखिएको भएता पनि थप पारिश्रमिक वा अन्य सेवा सुविधा दिनु परेमा अस्पतालको आन्तरिक आयका आधारमा व्यवस्थापन समितिले थप गर्न सक्नेछ ।

(९) निर्देशक/व्यवस्थापकको कार्यविवरण सम्झौता सँगै व्यवस्थापन पक्षले उपलब्ध गराउनु पर्नेछ ।

(१०) निर्देशक/व्यवस्थापकले प्रचलित कानून वमोजिम तोकिएको आचरण पालन गर्नु पर्नेछ ।

(११) निर्देशक/व्यवस्थापकले तोकिएको जिम्मेवारी पूरा गर्न नसकेमा वा बराबर आचरण उलङ्घन गरेमा अस्पताल व्यवस्थापन समितिले सेवाबाट हटाउन सक्नेछ । यसरी सेवाबाट हटाउनु परेमा अनिवार्य रुपमा सुनुवाईको मौका दिन पर्नेछ ।

७. अस्पताल व्यवस्थापकको काम, कर्तव्य र अधिकार: अस्पताल व्यवस्थापकको काम, कर्तव्य र अधिकार देहाय वमोजिम हुनेछ:

(क) स्वास्थ्य संस्थाहरूको प्राविधिक, प्रशासनिक तथा आर्थिक निर्देशन दिने र अस्पतालको सञ्चालन तथा व्यवस्थापनको लागि आवश्यक नीति, योजना, बजेट तथा कार्यक्रमको मस्यौदा तर्जुमा गरेर समितिमा पेश गर्ने र स्वीकृत भए बमोजिम कार्यान्वयन गर्ने गराउने,

(ख) अस्पतालको लागि आवश्यक स्रोत तथा साधनको व्यवस्था गर्ने,

(ग) आधारभूत स्वास्थ्य सेवा प्रवाह र न्यूनतम सेवाको राष्ट्रिय मापदण्ड कार्यान्वयन गर्ने गराउने,

(घ) अस्पतालबाट प्रवाह हुने सेवाहरूको अनुगमन तथा समीक्षा गरि निरन्तर सुधार गर्ने,

(ङ) अस्पतालको सेवा शुल्क निर्धारण गर्न प्रस्ताव तयार गरि समितिमा पेश गर्ने र स्वीकृत भए बमोजिम कार्यान्वयन गर्ने,

(च) अस्पतालको मानव श्रोत व्यवस्थापनका लागि आवश्यक काम गर्ने,

- (छ) अस्पतालबाट सेवा प्रवाहका लागि कमचारीको कार्य तालिका (Duty Roaster) तयार गर्न तथा गराउन उचित आदेश दिने,
- (ज) अस्पतालमा सुरक्षित तथा उपर्युक्त कार्य वातावरण निर्माण गर्ने,
- (ञ) अस्पतालको भौतिक सम्पतिको अभिलेख व्यवस्थापन, संरक्षण तथा मर्मत सम्भार गर्ने गराउने,
- (ञ) राष्ट्रिय, प्रादेशिक तथा स्थानीय स्वास्थ्य कार्यक्रमको गुणस्तरीय कार्यान्वयनको प्रबन्ध मिलाउने,
- (ट) स्वास्थ्य सेवामा अनुशासन, जनसहभागिता र जवाफदेहिता सुनिश्चित गर्ने र सेवाग्राही मैत्री स्वास्थ्य सेवालाई सुदृढिकरण गर्न सहजीकरण गर्ने,
- (ठ) विधुतीय स्वास्थ्यको अवधारणा कार्यान्वयन गर्न आवश्यक समन्वय गर्ने,
- (ड) आन्तरिक नियन्त्रण प्रणाली कार्यान्वयन गराउने र वार्षिक रुपमा लेखा परीक्षण गराउने,
- (ढ) मासिक तथा वार्षिक प्रतिवेदन तोकिए बमोजिम समिति तथा कार्यालयमा पेश गर्ने,
- (ण) अस्पताल व्यवस्थापन तथा सञ्चालनका लागि सम्बन्धित निकाय सँग समन्वय गर्ने,
- (त) समितिको सदस्य-सचिव भई काम गर्ने,
- (थ) अस्पतालको स्वीकृत दरवन्दी वमोजिम मेडिकल सुपरिटेण्डेण्ट ९ औं/१० औं तहको नियुक्ति नभएसम्मका लागि अस्पताल व्यवस्थापकले सो अस्पतालको कार्यालय प्रमुखको सम्पूर्ण कामकाज समेत गर्ने,
- (द) कार्यालयले तोके बमोजिम अन्य काम गर्ने ।

परिच्छेद-४

कर्मचारी व्यवस्थापन

८. अस्पतालको कर्मचारी व्यवस्थापन: (१) अस्पतालको कर्मचारी दरवन्दी अनुसूची-१ वमोजिम हुनेछ ।
- (२) उपदफा (१) वमोजिमका कर्मचारीहरुबाट अस्पताल सञ्चालन गर्न जनशक्ति नपुग भएको भनी व्यवस्थापन समितिबाट निर्णय भई आएमा गाउँ कार्यपालिकाको निर्णयबाट ऐनको दफा २२ को उपदफा (१०) वमोजिम आवश्यक कर्मचारी करार सेवाबाट लिई अस्पतालको जनशक्ति पदपूर्ति गर्न अस्पताललाई अनुमति प्रदान गर्न सक्नेछ ।
- (३) उपदफा (२) बमोजिम अनुमति प्राप्त भए पछि अस्पतालले यस कार्यविधिको दफा ९ को उपदफा (२) बमोजिम कर्मचारी करारमा पदपूर्ति गर्न सक्नेछ ।
- (४) अस्पतालले आफ्नो संस्थामा कार्यरत प्रत्येक कर्मचारीको व्यक्तिगत विवरण शल्कने गरी डिजिटल तथा हार्डकपी सहितको अभिलेख कार्यालयमा सुरक्षित राख्नु पर्नेछ ।
९. अस्पतालको कर्मचारी नियुक्ति तथा भर्ना प्रक्रिया : (१) अस्पतालको स्वीकृत दरवन्दी भित्रको रिक्त स्थायी दरवन्दीका कर्मचारीहरुको भर्ना प्रक्रिया सघीय वा प्रदेश कानून तथा हरिनगर गाउँपालिकाको स्थानीय स्वास्थ्य सेवा ऐन, २०८० अनुसार गाउँ कार्यपालिकाको कार्यालयले लोक सेवा आयोगमा माग आकृति फाराम पठाई लोक सेवा आयोगको सिफारिसका आधारमा प्रमुख प्रशासकीय अधिकृतले नियुक्त गर्नेछ ।
- (२) ऐनको दफा २२ को उपदफा (१०) वमोजिमको करारका कर्मचारीहरुको भर्ना तथा नियुक्ति प्रक्रिया अस्पताल प्रशासनले हरिनगर गाउँपालिकाको करारमा कर्मचारी व्यवस्थापन गर्ने सम्बन्धी कार्यविधि, २०७५ लाई आधार मानी सार्वजनिक सूचना प्रकाशन गरी आवश्यक कर्मचारी करारमा पदपूर्ति गर्नका लागि भर्ना आह्वान गरी लिखित परीक्षा वा प्रयोगात्मक परीक्षा वा अन्तर्वार्ता वा सबै प्रणाली अपनाई खुला प्रतिष्पर्धा मार्फत गर्नु गराउनु पर्नेछ । यस्तो भर्ना सम्बन्धी सूचना गाउँ कार्यपालिकाको कार्यालयको वेबसाइटमा समेत अनिवार्य रुपमा अपलोड गर्नु गराउनु पर्नेछ ।
- (३) उप दफा (२) वमोजिम कर्मचारी छनौटका लागि देहाय वमोजिमको कर्मचारी छनौट समिति रहनेछन्:-

(क) अस्पतालको निर्देशक/व्यवस्थापक	- संयोजक
(ख) सम्बन्धित बिषय विज्ञ	- सदस्य
(ग) अस्पतालको प्रशासन शाखाका कर्मचारी	- सदस्य-सचिव

(अस्पतालमा प्रशासन तर्फको कर्मचारी पदपुर्ति नभएसम्मको लागि गाउँ कार्यपालिका कार्यालयले कुनै कर्मचारीलाई तोक्न सक्नेछ)

(४) उप दफा (३) वमोजिम कर्मचारी छनौट समितिले आवश्यकताका आधारमा अन्य विज्ञ वा सहायक कर्मचारी आमन्त्रण गरी थप सहायता लिन सक्नेछ ।

(५) करार सेवामा नियुक्तिका लागि भर्ना आह्वान गरिएका पदहरूको आवश्यक न्यूनतम योग्यता पदको प्रकृति अनुसार अन्य स्थायी कर्मचारीहरूको लागि तोकिएको योग्यता वा सो सरह हुनेछ ।

(६) उप दफा (३) वमोजिमको समितिबाट कर्मचारी छनौट भएपछि सो समितिले करार सेवामा नियुक्तिका लागि अस्तपालमा सिफारिस गर्नु पर्नेछ र सो सिफारिसका आधारमा सेवा सुविधा सहितको आवश्यक व्यहोरा खुलाई सम्झौता पत्र तथा कार्यविवरण तयार गरी निर्देशकले निजहरूलाई नियुक्ति दिनु पर्नेछ । अस्पतालमा कार्यरत स्थायी वा करारमा कार्यरत सबै कर्मचारीहरूलाई अनुसूची-४ वमोजिमको कार्य विवरण दिने जिम्मा अस्पताल निर्देशकको हुनेछ । कार्य विवरण वमोजिमको कार्य सम्पादन गर्नु प्रत्येक कर्मचारीको जिम्मेवारी तथा कर्तव्य हुनेछ ।

(७) उप दफा (६) वमोजिम नियुक्त हुने कर्मचारीहरूको सम्झौताको म्याद अधिकतम छ महिनाको हुनेछ । निज कर्मचारीहरूको काम सन्तोषजनक भएमा आवश्यकताका आधारमा म्याद थप गर्दै लगिने छ ।

(८) उप दफा (६) वमोजिम नियुक्ति पाएका कर्मचारीहरूले करार सेवामा नियुक्ति पत्र पाएका आधारमा सम्झौता पत्रमा लेखिएको सेवा सुविधा भन्दा बढी अन्य थप कुनै सुविधा दावी गर्न वा कर्मचारीहरू बिच कुनै किसिमको गठवन्धन गरी स्थायी नियुक्ति वा सेवा निरन्तरताका लागि हडताल वा आन्दोलन गर्न पाइने छैन ।

१०. अस्पतालको कर्मचारीहरूको सेवाको समाप्ति : (१) अस्पतालमा कार्यरत स्थायी कर्मचारीहरूको सेवाको समाप्ति प्रचलित कानून वमोजिम हुनेछ ।

(२) यस कार्यविधिको दफा ९ को उप दफा (६) वमोजिम करार सेवामा नियुक्त कर्मचारीहरूको सेवाको समाप्ति देहायको अवस्थामा निर्देशकले गर्न सक्नेछ: -

(क) अस्पताल ड्युटीका समयमा लगातार तीन पटक भन्दा बढी मादक पदार्थ सेवन गरेको व्यहोरा प्रमाणित भएमा,

(ख) अस्पतालमा आएका बिरामीहरू वा अन्य कर्मचारीहरू उपर अभद्र व्यवहार गरेको ठहर भएमा,

(ग) अस्पताल प्रशासनको आदेश पालन नगरेमा,

(घ) तोकिएको पद अनुकुलको आचरण पालन नगरेमा,

(ङ) तोकिएको पद वमोजिम कार्य गर्न असक्षम ठहर भएमा,

(च) अस्पतालको आयस्रोत घटेको भनी कर्मचारी घटाउन व्यवस्थापन समितिबाट निर्णय भई आएमा,

(छ) नैतिक पतन देखिने फौजदारी अभियोगमा अदालतद्वारा कसुरदार ठहरिएमा,

(ज) गम्भीर प्रकृतिको भ्रष्टाचार जन्य कार्य गरेको प्रमाणित भएमा ।

(३) उप दफा (२) को खण्ड (क) वमोजिम एक वा दुई पटक सम्म मादक पदार्थ सेवन गरेको पाइएमा निर्देशकले मौखिक वा लिखित चेतावनी दिन सक्नेछ । तेश्रो पटक अन्तिम रूपमा लिखित रूपमा बानी व्यवहार सुधारनका लागि लिखित रूपमा चेतावनी दिन सक्नेछ ।

(४) उप दफा (२) को खण्ड (क), (ख), (ग), (घ), (ङ) र (च) वमोजिम करार सेवाका कर्मचारीलाई सेवाबाट हटाउने निर्णय गर्नु पूर्व अस्पताल प्रशासनले कानून वमोजिम सुनुवाइको मौका अनिवार्य रूपमा दिनु पर्नेछ । खण्ड (छ) र (ज) को हकमा स्वतः सेवाको समाप्ति हुनेछ ।

(५) उप दफा (२) वमोजिम अस्पताल निर्देशकले गरेको निर्णय उपर सात दिन भित्र अस्पताल व्यवस्थापन समितिमा पुनरावेदन गर्न सकिनेछ । सो समितिले पुनरावेदन परेको पन्ध्र दिन भित्र निर्णय दिनु पर्नेछ र समितिको निर्णय नै अन्तिम निर्णय हुनेछ ।

११. तालिम, अध्ययन भ्रमणका लागि मनोनयन : (१) कुनै कर्मचारी तालिम, अध्ययन भ्रमणका लागि छनौट गर्ने अधिकार अस्पतालको निर्देशकसँग रहनेछ । निर्देशकले तालिम, अध्ययन भ्रमणका लागि सम्बन्धित

कर्मचारी छनौट गर्दा निष्पक्ष ढंगले गर्नुपर्नेछ । भ्रमणका लागि यसरी खटिएका कर्मचारीले अस्पताल व्यवस्थापन समितिले निर्णय गरे अनुरूप सेवा सुविधा पाउनेछ ।

(२) अस्पतालमा कार्यरत गाउँ कार्यपालिकाको स्थायी कर्मचारीहरूका लागि गाउँ कार्यपालिका वा नेपाल सरकार वा प्रदेश सरकारबाट मनोनयन भई आएमा सो कर्मचारीहरूलाई निर्देशकले नियमानुसार तालिम वा अध्ययन भ्रमणमा जाने व्यवस्था मिलाउनु पर्नेछ ।

१३. **कार्यालय समय र समय पालना र गयल कट्टी** : (१) कर्मचारीको कार्यालय समय व्यवस्थापन समितिले निर्धारण गरे वमोजिम हुनेछ । यस्तो समय पालना गर्नु प्रत्येक कर्मचारीको कर्तव्य हुनेछ । समय पालना नगर्ने कर्मचारीलाई निर्देशकले आवश्यक निर्देशन मार्फत सचेत गराउन सक्नेछ । तोकिएको ड्युटी समय भन्दा १५ मिनेट भन्दा ढिलो आएमा वा १५ मिनेट छिटो अस्पताल छाडेमा आधा दिनको विदा लिनु पर्नेछ ।

(२) व्यवस्थापन समितिले निर्धारण गरेको समय सीमा भित्र रही कामकाज नगर्ने कर्मचारीहरूलाई निर्देशकले गयल कट्टा गर्न सक्नेछ । सो गयल भएको दिन वा अवधिको पारिश्रमिक वा सेवा सुविधा निजले दावी गर्न पाउने छैन ।

१३. **विभागहरू गठन**: (१) अस्पतालमा आवश्यकता अनुसार विभिन्न विभागहरू गठन गरिनेछ । आफ्ना समस्याहरू विभाग अनुसार छलफल गरी समाधानका उपाय सहित कर्मचारी बैठकमा छलफल गरी समाधान गर्ने र आवश्यकतानुसार निर्देशकद्वारा समितिको बैठकमा प्रस्तुत गरिनेछ ।

१४. **पुरस्कार**: व्यवस्थापकले आवश्यक र उपयुक्त ठानेमा निजको सिफारिसमा अस्पताल व्यवस्थापन समितिले हरेक वर्ष कम्तिमा १ जना पुरुष र १ जना महिला कर्मचारीलाई उत्कृष्ट कर्मचारीको रूपमा पुरस्कृत गर्न सक्नेछ ।

१५. **सम्पत्ति विवरण पेश गर्नु पर्ने** : प्रत्येक कर्मचारीले नेपाल सरकारको नियमानुसारको हरेक वर्ष तोकिएको समय सीमा भित्र सम्पत्ति विवरण पेश गर्नु पर्नेछ ।

१६. **विदा सम्बन्धी व्यवस्था** : (१) अस्पतालमा कार्यरत स्थायी कर्मचारीहरूले पाउने विदा संघीय वा प्रदेश सरकारको कानून वमोजिम हुनेछ ।

(२) अस्पतालका करार सेवा तर्फका कर्मचारीहरूले पाउने विदा देहाय वमोजिम मात्र हुनेछ

:-

(क) घर विदा तीस दिन काम गरे वापत दुई दिन,

(ख) क्रिया विदा विदा लिने कर्मचारीले अपनाएको रितिरिवाज अनुसार बढीमा पन्ध्र दिन सम्म,

(ग) सुत्केरी विदा सुत्केरी हुने समयको अघि वा पछि गरेर साठी दिन । यो विदा सेवा अवधि भरमा दुई पटक मात्र लिन पाइनेछ र सो अवधिले नपुग हुने अवस्था रहेमा निर्देशकको सिफारिसमा व्यवस्थापन समितिको निर्णयले बढीमा छ महिनासम्म वेतलवी विदा स्वीकृत गर्न सक्नेछ ।

(३) सबै किसिमको विदा लिएको अभिलेख अस्पताल प्रशासनले सुरक्षित रूपमा राख्नु पर्नेछ ।

(४) विदा माग गर्ने कर्मचारीले सम्बन्धित विभाग वा शाखा प्रमुखको सिफारिस सहित निर्देशक समक्ष निवेदन पेश गर्नु पर्नेछ । वेतलवी विदा बाहेक सबै विदाहरू अस्पतालको निर्देशकले स्वीकृत गर्नेछ ।

(५) बिदा अधिकार नभई सहूलियत मात्र हुनेछ ।

१७. **सेवा सुविधा सम्बन्धी व्यवस्था** : (१) अस्पतालमा कामकाज गर्ने गाउँ कार्यपालिकाको कार्यालय अन्तर्गका स्थायी कर्मचारीहरूको तलव भत्ता प्रचलित कानूनले तोकेको स्केल वमोजिम हुनेछ ।

(२) अस्पतालमा कामकाज गर्ने करार सेवा तर्फका कर्मचारीहरूको तलबमान अस्पतालको आन्तरिक आयका आधारमा कार्यक्षमता र कार्यभार अनुसार व्यवस्थापन समितिले निर्धारण गरे वमोजिम हुनेछ । यस्तो तलवमान प्रचलित बजार मूल्यलाई आधार मानी प्रत्येक दुई वर्ष वा समयानुसार पुनरावलोकन गर्न सक्नेछ ।

१८. अन्य सेवा सुविधा सम्वन्धी व्यवस्था: (१) अस्पतालमा कामकाज गर्ने गाउँ कार्यपालिका अन्तर्गतका स्थायी कर्मचारीहरूलाई निजहरूले पाउने प्रचलित कानून वमोजिमको सेवा सुविधामा दोहोरो नपर्ने गरी विशेष जिम्मेवारी बहन गरे बापतको थप अन्य सेवा सुविधा समितिले निर्णय गरी अस्पतालले उपलब्ध गराउन सक्नेछ ।

(२) करार सेवामा नियुक्त कर्मचारीहरूलाई व्यवस्थापन समितिको निर्णयका आधारमा चाडपर्व खर्च, पोशाक भत्ता, आवास सुविधा, यातायात इन्धन, भ्रमण भत्ता वा अन्य सुविधाहरू उपलब्ध गराउन सक्नेछ । विशेष जिम्मेवारी बहनगरे बापतको रकम समितिले निर्णय गरी उपलब्ध गराउन सक्नेछ । समितिले कर्मचारीहरूको लागि कर्मचारी बचतकोष निर्माण गरी लागु गर्न सक्नेछ ।

१९. बरबुझारथ गर्नु पर्ने: (१) गाउँ कार्यपालिकाको कार्यालय अन्तर्गतका कर्मचारीहरू अस्पतालबाट अन्य स्वास्थ्य संस्थामा सरुवा भएमा निजले रमाना पत्र लिनु अघि नै अस्पतालको नगदी वा जिन्सी सबै किसिमका सामानहरू बरबुझारथ गर्नु पर्नेछ ।

(२) अस्पतालको एक शाखाबाट अर्को शाखामा कामकाज खटाइएको वा चक्रिय प्रणालीका आधारमा शाखा वा विभाग परिवर्तन गरिएको अवस्थामा समेत सो हालवाला कर्मचारीले वहालवाला कर्मचारीलाई नियमानुसार बरबुझारथ गर्नुपर्नेछ ।

२०. पिरमार्का तथा गुनासो सुनुवाईको व्यवस्था: अस्पतालमा कार्यरत प्रत्येक कर्मचारीलाई गुनासो सुनुवाईको माग गर्ने अधिकार हुनेछ तर कुनै पनि बहानामा नियमित स्वास्थ्य सेवा बन्द गर्न गराउन पाईने छैन ।

२१. कर्मचारी बैठक: (१) अस्पताल निर्देशकले कम्तिमा महिनाको एकपटक नियमित रूपमा कर्मचारी बैठक राखी अस्पतालको प्रगति विवरण, समस्याहरूको समाधानका उपायहरू, पदीय कर्तव्य र अधिकार, आन्तरिक जिम्मेवारीको बाँडफाँड लगायत कुराहरू उपर छलफल गर्नु पर्नेछ ।

(२) कर्मचारी बैठक सम्वन्धी अन्य व्यवस्था अस्पताल प्रशासनले तोके वमोजिम हुनेछ ।

२२. कर्मचारीको राजिनामा तथा बचाउ: (१) अस्पतालमा कार्यरत कर्मचारीले सेवाबाट अलग हुन चाहेमा कम्तिमा एक महिना अगावै अस्पताल प्रशासनलाई जानकारी गराई राजिनामा पत्र दिनु पर्नेछ । यसरी राजिनामा दिएमा निजले काम गरेको मिति सम्मको सबै सेवा सुविधाहरू सहित बिदाई गरिनेछ ।

(२) उपदफा (१) वमोजिम जानकारी नगराई आफूसुखी छोडेमा निजले पाउने कुनै किसिमको सेवा सुविधा भुक्तानी दिन अस्पताल बाध्य हुने छैन ।

(३) यो कार्यविधि लागू हुनु पूर्व समिति वा गाउँ कार्यपालिकाको कार्यालयबाट करार सेवामा नियुक्त भई कार्यरत कर्मचारीलाई अस्पताल निर्देशकको सिफारिसमा समितिको बैठकको निर्णयबाट समायोजन गर्न सकिनेछ ।

(४) अस्पताल प्रशासनबाट सबै कर्मचारीहरूलाई समान व्यवहार गरिनेछ । कुनै किसिमको विभेद गरिने छैन । सबै कर्मचारीहरूले आफ्नो पदीय जिम्मेवारी पुरा गर्नु आफ्नो कर्तव्य हुनेछ ।

परिच्छेद-५

आर्थिक व्यवस्थापन

२३. अस्पतालको कोष: (१) अस्पतालको आफ्नै एउटा छुट्टै कोष रहनेछ ।

(२) अस्पतालको कोषमा देहाय वमोजिम रकमहरू रहनेछन्:-

(क) नेपाल सरकार, प्रदेश सरकार, स्थानीय सरकारबाट अस्पताल संचालनको लागि प्राप्त हुने अनुदान रकम,

(ख) अस्पतालबाट सेवा प्रदान गरे बापत प्राप्त हुने रकम,

(ग) दात्री निकाय वा दाताहरूबाट प्राप्त हुने रकम,

(घ) अन्य श्रोतबाट प्राप्त हुने रकम,

(३) अस्पतालको काम कारबाहीमा हुने खर्च उपदफा (१) वमोजिमको कोषबाट व्यवस्थापन समितिको बैठकको निर्णय अनुसार खर्च गरिनेछ । यस्तो रकम खर्च गर्दा नेपाल सरकारको प्रचलित सार्वजनिक खरिद ऐन, नियमावली तथा अन्य प्रचलित कानून वमोजिम गर्नु पर्नेछ ।

(४) अस्पतालको खाता व्यवस्थापन समितिले तोकेको "क" श्रेणीको बैकमा खोली सञ्चालन गरिनेछ ।

(५) अस्पतालको खाता अस्पतालका मेडिकल सुपरिटेण्डेण्ट वा निर्देशक/व्यवस्थापक र गाउँ कार्यपालिकाको कार्यालयको आर्थिक प्रशासन शाखा प्रमुख वा निजले तोकेको गाउँ कार्यपालिकाको कार्यालयको लेखा समूहको कर्मचारीको संयुक्त दस्तखतबाट संचालन गरिनेछ ।

(६) समितिको कोषमा जम्मा हुन आउने रकम जुन प्रयोजनका लागि प्राप्त भएको हो सोही प्रयोजनका लागि मात्र खर्च गर्नुपर्नेछ ।

(७) विदेशी सरकार, संघसंस्था वा व्यक्तिबाट रकम प्राप्त गर्नको लागि प्रचलित कानून वमोजिम अनुमति लिनु पर्नेछ ।

(८) अस्पताल समितिको निर्णयबाट अस्पतालले विभिन्न कल्याणकारी कोषहरु संचालन गर्न सक्नेछ । सो को कार्यविधि स्थानीय सरकारद्वारा जारी गरिए वमोजिम हुनेछ ।

२४. **सम्पति र कोषको हस्तान्तरण:** साविक कानून बमोजिम प्राथमिक स्वास्थ्य केन्द्र वा व्यवस्थापन समितिको नाममा रहेको सबै चल अचल सम्पति हरिनगर गाउँपालिकाको स्थानीय स्वास्थ्य सेवा ऐन, २०८० तथा यस कार्यविधि वमोजिम सञ्चालन हुने अस्पतालको नाममा स्वतः हस्तान्तरण हुनेछ ।

२५. **लेखा र लेखापरीक्षण:** (१) अस्पतालको आय व्ययको लेखा महालेखा परीक्षकको कार्यालयले तोकेको ढाँचा वमोजिम राख्नु पर्नेछ ।

(२) कोषको आन्तरिक लेखापरीक्षण गाउँ कार्यपालिकाको कार्यालयको आन्तरिक लेखा परीक्षण शाखाबाट हुनेछ । सो व्यवस्था नभएमा समितिको निर्णय वमोजिम हुनेछ ।

(३) कोषको अन्तिम लेखापरीक्षण प्रचलित कानून वमोजिम आईक्यानमा दर्ता भएको लेखापरीक्षक फर्म वा कम्पनीबाट गराउनु पर्नेछ ।

(४) गाउँ कार्यपालिकाको निर्णयले जुनसुकै बखत अस्पतालको हिसाब किताब जाँचन वा जाँचाउन सक्नेछ ।

परिच्छेद-६

अस्पतालको सेवा संचालन सम्वन्धी व्यवस्था

२६. **अस्पतालको सेवा संचालन सम्वन्धी व्यवस्था:** (१) अस्पतालले आफ्नो उद्देश्य र क्षमता अनुसार व्यवस्थापन समितिको निर्णय समेतका आधारमा देहाय वमोजिमको सेवाहरु प्रवाह गर्न सक्नेछ ।

(क) आकस्मिक सेवा,

(ख) वहिरंग सेवा,

(ग) अन्तरंग सेवा,

(घ) सामान्य वा विशेष शल्यक्रिया सेवा,

(ङ) फार्मसी सेवा,

(च) निदानात्मक सेवा (प्रयोगशाला रेडियो इमेजिंग),

(छ) प्रवर्धनात्मक तथा प्रतिकारात्मक सेवा,

(ज) रक्तसंचार सेवा,

(झ) निस्काशित फोहरमैला व्यवस्थापन,

(ञ) अस्पताल व्यवस्थापन सेवा,

(ट) शवगृह व्यवस्थापन,

(ठ) शव वाहन सेवा,

(ड) एम्बुलेन्स सेवा ।

(२) उपदफा (१) का अतिरिक्त अस्पतालको आन्तरिक आयका आधारमा व्यवस्थापन समितिको निर्णय वमोजिम अस्पताल प्रशासनले अन्य थप सेवाहरु थप गर्दै जान सकिनेछ ।

परिच्छेद-७

गुणस्तर तथा मापदण्ड

२७. गुणस्तर सुनिश्चित सम्बन्धी मापदण्ड: (१) अस्पतालले यस कार्यविधिको दफा २६ वमोजिमको स्वास्थ्य सेवा संचालन गर्दा देहायको गुणस्तर सुनिश्चितता गर्नुको साथै तल उल्लेखित मापदण्डको पालना गर्नु पर्नेछ: -

- (क) वहिरंग सेवा लिन आउने बिरामीको चापको आधारमा विरामी दर्ता, विशेषज्ञ परामर्श, निदानात्मक सेवाहरु र फार्मसी सेवा छिटो छरितो सेवा दिने व्यवस्था मिलाउनु पर्नेछ ।
- (ख) विभिन्न विभागहरुबाट दिने सेवाहरु स्तरीय रुपमा संचालन गर्न कार्य निर्देशिका तयार गरी लागू गर्नु पर्नेछ ।
- (ग) विश्व स्वास्थ्य संगठनले निर्धारण गरेका मापदण्ड वमोजिम संक्रमण नियन्त्रणको व्यवस्था हुनुपर्नेछ, सो को नियमित र प्रभावकारी अनुगमन गर्नु पर्नेछ ।
- (घ) विशेषज्ञ चिकित्सक र अन्य चिकित्सकहरुको सेवा दिने समय तालिका दिन बारे स्पष्ट खुल्ने गरी सबैले देख्ने ठाउँमा राखिएको हुनु पर्नेछ ।
- (ङ) तोकेको सेवा तोकिएको सम्बन्धित विशेषज्ञ चिकित्सक वा स्वास्थ्यकर्मी कर्मचारीबाट सेवा दिने व्यवस्था मिलाउनु पर्नेछ ।
- (च) आउने सेवाग्राहीहरुलाई सहज रुपमा सेवा दिन सेवालाई व्यवस्थित गर्ने एक सोधपुछ तथा सहायता कक्ष स्थापना गरिनेछ ।
- (छ) सेवाग्राहीहरुले लिन चाहेको चिकित्सकबाट सेवा दिने व्यवस्था मिलाउनु पर्नेछ ।
- (ज) अस्पतालको क्षेत्र वरिपरि र सबै विभागहरु नियमित रुपमा सफा सुगन्ध राखेको हुनु पर्नेछ ।
- (झ) सबैले देख्ने ठाउँमा सुश्राव तथा गुनासो पेटिका, नागरिक वडापत्र, सूचना अधिकारीको फोटो र फोन नम्बर सहित अस्पताल परिसरमा राख्नु पर्नेछ । आएका उजुरी, जनगुनासो सुन्ने जनगुनासो सुन्ने अधिकारी तोकिएको उजुरी, जनगुनासो समाधान गर्न व्यवस्था मिलाएको हुनु पर्नेछ साथै समाधान हुन नसकेमा कारण सहित सम्बन्धित व्यक्तिलाई जानकारी गराउनु पर्नेछ ।
- (ञ) अस्पतालमा कार्यरत चिकित्सक स्वास्थ्यकर्मी र अन्य कर्मचारीहरुको सेवा शर्त सम्बन्धी विनियम बनाई परिचालन गर्नु पर्नेछ ।
- (ट) विशेषज्ञ चिकित्सक र अन्य चिकित्सकहरुलाई निजी क्षेत्र, क्लिनिक र अस्पतालको प्रशासनिक काम गर्न दिईने छैन सो वापत अस्पतालको आन्तरिक आयलाई आधार मानी नियमानुसार थप सेवा सुविधाको व्यवस्था अस्पतालले दिन सक्नेछ ।
- (ठ) बिरामी वा बिरामीको रेखदेख गर्ने व्यक्तिलाई रोग र उपचार गर्ने पद्धतिबारे जानकारी दिई सेवा दिने व्यवस्था गर्नु पर्नेछ ।
- (ड) अस्पतालले चौबीसै घण्टा चिकित्सक तथा स्वास्थ्यकर्मीको व्यवस्था कार्यतालिका विभाजन गरी आकस्मिक शैया क्षमता र बिरामीको चापको आधारमा चिकित्सक स्वास्थ्यकर्मी परिचालन गर्नु पर्नेछ ।
- (ढ) आकस्मिक विभागबाट बिरामी भर्ना गर्न परेमा वा अन्यत्र रिफर गर्न परेमा बिरामीको रेफरल प्रक्रिया र बिरामी सार्ने पद्धति स्पष्ट लेखिएको हुनु पर्नेछ ।
- (ण) अस्पतालमा उपचारका लागि आउने विपन्न, असहाय, वेवारिसे बिरामीका लागि कूल शैयाको दश प्रतिशत शैया छुट्याई निःशुल्क उपचार अनिवार्य रुपमा उपलब्ध गराउनु पर्नेछ ।
- (त) यस दफाको खण्ड (ढ) र (ण) बमोजिम उपलब्ध गराईएको उपचार सेवाको अभिलेख राखी गाउँ कार्यपालिकामा सोको प्रतिवेदन नियमित रुपमा बुझाउनु पर्नेछ ।
- (थ) अस्पताल व्यवस्थापन समितिको निर्णय समेतका आधारमा अस्पतालले स्वास्थ्य सम्बन्धी विपद व्यवस्थापन कार्ययोजना बनाएको हुनु पर्नेछ । सो कार्यका लागि

सम्पर्क व्यक्ति तोकै सोको जानकारी गाउँ कार्यपालिकाको कार्यालयलाई दिनु पर्नेछ ।

(२) अस्पतालले प्रदान गर्ने स्वास्थ्य सेवाको गुणस्तरलाई सुनिश्चितता प्रदान गर्न राष्ट्रिय तथा अन्तराष्ट्रिय गुणस्तर चिन्ह लिन अस्पताललाई प्रोत्साहन गरिनेछ ।

२८. गुणस्तर तथा मापदण्ड स्वपरीक्षण सम्वन्धी व्यवस्था: (१) अस्पतालले आफुले प्रदान गरेको सेवाहरुको यस कार्यविधिमा उल्लेखित मापदण्ड वमोजिमको गुणस्तर भए नभएको सम्वन्धमा प्रत्येक वर्ष स्वपरीक्षण स्वमूल्यांकन गरी सोको प्रतिवेदन आर्थिक वर्ष समाप्त भएको मितिले दुई महिना भित्र गाउँ कार्यपालिकामा प्रचलित कानूनले तोके वमोजिमको ढाँचामा अनिवार्य रूपमा पेश गर्नु पर्नेछ ।

(२) उपदफा (१) वमोजिम तोकिएको अवधि भित्र प्रतिवेदन पेश नगरेमा गाउँ कार्यपालिकाको कार्यालयले अस्पताललाई सो प्रतिवेदन पेश गर्न पत्राचार गर्नु पर्नेछ ।

(३) यस कार्यविधि वमोजिम निरीक्षण तथा अनुगमनका क्रममा दिएको निर्देशन पालना नगरेमा, यस कार्यविधि वमोजिमको गुणस्तर तथा पूर्वाधार मापदण्ड पुरा नगरेमा र गुणस्तर परीक्षणको वार्षिक प्रतिवेदन पेश नगरेमा अस्पताल प्रमुख वा निर्देशकलाई गाउँ कार्यपालिकाले ऐन वमोजिम विभागीय कारवाही गर्न सक्नेछ ।

(४) कारवाही गर्नु पुर्व अस्पताल प्रमुख वा निर्देशकलाई सफाई पेश गर्न मौका दिनु पर्नेछ ।

२९. अस्पतालको पूर्वाधार सम्वन्धी मापदण्ड: (१) अस्पतालले सेवा संचालन गर्दा देहाय वमोजिमको पूर्वाधार सम्वन्धी मापदण्ड पूरा गरेको हुनु पर्नेछ र यस कार्यका लागि अस्पताल व्यवस्थापन समितिले अस्पताललाई आवश्यक पर्ने सहयोग उपलब्ध गराउनु पर्नेछ :-

(क) अस्पताल रहने स्थान धुँवा, धुलो, ध्वनी, जल तथा जमिन प्रदूषणबाट मुक्त भएको हुनु पर्नेछ ।

(ख) अस्पताल स्थापना हुने स्थानमा सडक यातायातको सहज पहुँच हुनु पर्नेछ ।

(ग) पानी, विजुली, संचार र इन्टरनेट सेव चौबीसै घण्टा उपलब्ध भएको हुनु पर्नेछ ।

(घ) अस्पताल रहने क्षेत्र र हाताभित्र उपयुक्त सुरक्षाको व्यवस्था भएको हुनु पर्नेछ ।

(ङ) सवारी साधन पार्किगका लागि पर्याप्त ठाउँ भएको हुनु पर्नेछ ।

(च) अस्पताल परिसरमा स्वस्थकर वातावरणका लागि वृक्षारोपण तथा बगैँचाको व्यवस्था भएको हुनु पर्नेछ ।

(छ) अस्पताल परिसर भित्र प्रतिकालको व्यवस्थासँगै स्वास्थ्य शिक्षा प्रसार गर्न टेलिभिजनको व्यवस्था गर्नु पर्नेछ ।

(ज) जोखिमपूर्ण फोहरमैला व्यवस्थापनको लागि उपयुक्त प्रविधि व्यवस्था गर्नुका साथै फोहरमैला व्यवस्थापन ऐन, २०६८ तथा फोहरमैला व्यवस्थापन नियमावली, २०७० वमोजिम फोहरमैला व्यवस्थापनको लागि आवश्यक पूर्वाधार व्यवस्था मिलाएको हुनुपर्ने छ ।

(२) आकस्मिक सेवाको लागि देहाय वमोजिमको पूर्वाधार सम्वन्धी मापदण्ड पूरा गरेको हुनु पर्नेछ:-

(क) कूल शैया क्षमताको कम्तीमा पन्ध्र प्रतिशतको दरले आकस्मिक कक्षमा शैयाहरु उपलब्ध हुनु पर्नेछ । आकस्मिक सेवाको लागि छुट्याइएको शैयालाई देहाय अनुरूप वर्गीकरण गरी सेवा दिने व्यवस्था मिलाउनु पर्नेछ ।

A. RED (R) - अति सिकिस्त बिरामीको सेवा दिने शैया बराबर एक प्रतिशत,

B. YELLOW (Y) - सिकिस्त बिरामीको सेवा दिने शैया बराबर दुई प्रतिशत,

C. GREEN (G) - सामान्य बिरामीको सेवा दिने शैया बराबर तिन प्रतिशत,

D. BLACK (B) - मृत्यु भईसकेको बिरामीलाई राख्ने शैया बराबर एक प्रतिशत,

E. OBSERVATION ROOM/BED - बराबर तिन प्रतिशत ।

- (ख) आकस्मिक कक्ष संचालन गर्दा Ultrasound, X-RAY, lab room, OPD, IPD, OT कक्ष तथा अन्य वार्डहरुमा समेत सजिलै बिरामी ल्याउन लैजान सकिने ढीलचेयर/ ट्रली/स्ट्रेचर आदि संचालनमा ल्याएको हुनु पर्नेछ ।
- (ग) आकस्मिक कक्षमा प्रतिकालय, Triage Room, **Changing Room, Medico-legal Case** जस्तै **Rape-Victim** आदिको लागि गोपनियता सुनिश्चित हुने कोठाको समेत व्यवस्था भएको हुनु पर्नेछ ।
- (घ) चौबीसै घण्टा आकस्मिक सेवा दिने व्यवस्था भएको हुनु पर्नेछ ।
- (ङ) अस्पतालमा आकस्मिक सेवाको लागि दक्ष जनशक्ति (स्वास्थ्यकर्मी) चौबीसै घण्टा र चिकित्सक आँकलनमा उपलब्ध हुनेगरी व्यवस्था मिलाएको हुनु पर्नेछ ।
- (च) प्रकोपजन्य रोगहरु, प्राकृतिक प्रकोप जस्ता पक्षलाई विचार गरी आकस्मिक उपचार सेवाका लागि अस्पतालले विपद व्यवस्थापन योजना बनाएको हुनु पर्नेछ ।
- (छ) आकस्मिक उपचार सेवामा कार्यरत जनशक्तिले कम्तिमा Basic Life Support (BLS), Primary Trauma Care (PTC), Advance cardiac Life Support (ACLS) आदि सम्बन्धित तालिम लिएको हुनु पर्नेछ ।
- (३) बहिरंग विभागका लागि देहाय बमोजिमको पूर्वाधार सम्बन्धि मापदण्ड पुरा गरेको हुनुपर्नेछ:-
- (क) अस्पतालबाट प्रदान हुने प्रत्येक विशेषज्ञ सेवाको लागि ओ.पी.डी कक्षको व्यवस्था मिलाएको हुनुपर्नेछ ।
- (ख) अस्पतालका लागि सामान्यतया सामान्य चिकित्सा र स्त्री तथा प्रसुती सेवा हुनुपर्नेछ ।
- (ग) उपलब्ध भएका चिकित्सकहरु मध्ये सेवाग्राहीले उपलब्ध भए सम्म रोजेको चिकित्सकसंग परीक्षण तथा जाँच गर्न पाउनु पर्नेछ ।
- (४) अन्तरंग विभागका लागि देहाय बमोजिमका पूर्वाधार सम्बन्धि मापदण्ड पुरा गरेको हुनुपर्नेछ:-
- (क) नर्सिङ्ग ड्युटी स्टेसनबाट प्रत्येक बिरामीको प्रत्यक्ष निगरानी हुने व्यवस्था गर्नु पर्नेछ । उक्त सुबिधा नभएमा प्रत्येक बिरामीको शैयामा कल बेल राख्नु पर्नेछ ।
- (५) एलाईड हेल्थ एण्ड निदानात्मक सेवाको लागि देहाय बमोजिमको पूर्वाधार सम्बन्धि मापदण्ड पुरा गरेको हुनु पर्नेछ:-
- (क) प्रत्येक किसिमको परीक्षणको लागि राष्ट्रिय जनस्वास्थ्य प्रयोगशाला नीति अनुरूपको प्रयोगशालाको व्यवस्था भएको हुनु पर्नेछ ।
- (ख) एक्स-रे सेवा प्रदान गर्दा विकीरणले पार्ने असर साबधानी अपनाउने विशेष समूहलाई खतरा संकेत दिई साबधान सेवा प्रदायक र सेवाग्राहीले अपनाउनु पर्नेछ ।
- (६) अस्पतालमा पोषण, र्वोप, आमा र बच्चाको स्वास्थ्य, परिवार नियोजन क्षयरोग कुष्ठरोग जस्ता सेवाहरुको नेपाल सरकारको नीति बमोजिम प्रवर्द्धनात्मक तथा प्रतिरोधात्मक सेवा उपलब्ध हुनु पर्नेछ ।
- (७) औषधि पसल (फार्मसी) का लागि देहाय बमोजिमको पूर्वाधार मापदण्ड पुरा गरेको हुनु पर्नेछ ।
- (क) अस्पताल हाताभिन्न एक सुलभ फार्मसी पसल अस्पतालले संचालन गर्नेछ ।

- (ख) चौबीसै घण्टा फार्मसी संचालनका लागि फार्मसी विषय अध्यायन गरेको दक्ष जनशक्तिको व्यवस्था हुनु पर्नेछ ।
- (ग) फार्मसी कक्षमा औषधिको गुणस्तर हास नहुनेगरी सुरक्षित भण्डारण गर्ने व्यवस्था मिलाउनु पर्नेछ ।
- (घ) उपचारमा प्रयोग गरिने लागूऔषधहरू (**Narcotic Drugs**) लागूऔषध नियन्त्रण ऐन, २०३३ बमोजिम अस्पतालले चिकित्सकको लिखित प्रेस्क्रिप्शनअनुसार मात्र वितरण गर्ने व्यवस्था मिलाई साथै औषधीको आमदानी तथा वितरणको अभिलेख राख्नु पर्नेछ ।
- (ङ) म्याद नाघेको औषधिहरू नियमित रूपमा नेपाल स्वास्थ्य अनुसन्धान परिषद **Hospital Waste Management Guidelines** मा उल्लेख भएकोमा सोही बमोजिम र नभएको खण्डमा विश्व स्वास्थ्य संगठनको निर्देशिका बमोजिमको विधि अपनाई नष्ट गर्नु पर्नेछ ।
- (च) आकस्मिक सेवाका लागि चाहिने आवश्यक औषधिहरू चौबीसै घण्टा उपलब्ध हुने व्यवस्था हुनुपर्नेछ ।
- (छ) अस्पतालले बाह्य व्यक्ति वा संस्थालाई फार्मसी सेवा संचालन गर्न दिएको अवस्थामा सो व्यक्ति वा संस्थाले पनि अस्पतालले पालना गर्नुपर्ने माथि उल्लेखित सम्पूर्ण शर्तहरू अनिवार्य रूपमा पालना गर्ने व्यवस्था मिलाएको हुनुपर्नेछ ।
- (ज) औषधिको खुद्रा मूल्यमा छुटको व्यवस्था भएमा सबैले देख्ने गरी टाँस गर्नुपर्नेछ ।
- (झ) भवन संहितामा उल्लेखित मापदण्ड अनुरूप औषधी पसल संचालन हुने भवन निर्माण भएको हुनु पर्नेछ ।
- (ट) अस्पताल हातामा ब्लड बैंकको व्यवस्था भएको हुनु पर्नेछ । सो नभएमा बिरामीको लागि आवश्यक पर्ने ब्लड उपलब्ध हुने गरि व्यवस्था मिलाएको हुनु पर्नेछ ।
- (९) अस्पताल व्यवस्थापन देहाय वमोजिमको पूर्वाधार सम्बन्धी मापदण्ड पूरा गरेको हुनु पर्नेछ:-
- (क) सेवाग्राहीहरूको सुविधाको लागि आवश्यक कर्मचारी सहितको सोधपुछ कक्षको व्यवस्थापन हुनु पर्नेछ ।
- (ख) अस्पतालले प्रदान गर्ने सेवाको विषयमा सेवाग्राहीहरूको गुनासो सुनुवाई गर्ने उचित प्रवन्ध मिलाएको हुनु पर्छ ।
- (ग) अस्पताल भित्र प्रभावकारी सूचना सम्प्रेषणका लागि आवश्यक यान्त्रिक टेलिफोन कलको व्यवस्थाको साथै आवश्यक आधुनिक संयन्त्रको समुचित प्रयोग हुनुपर्नेछ ।
- (घ) अस्पतालमा सार्वजनिक संचार सेवाको व्यवस्था हुनुपर्नेछ ।
- (ङ) प्रहरी, एम्बुलेन्स र दमकल जस्ता सेवा लगायतको आकस्मिक सेवाको टेलिफोन नम्बर स्पष्ट देखिने गरी राख्नुपर्नेछ ।
- (च) अस्पतालमा बिरामी र अन्य ब्यक्तिहरूका लागि चौबीसै घण्टा शुद्ध पानी विश्व स्वास्थ्य संगठनले तोके अनुरूपको आपूर्ति हुनु पर्नेछ ।
- (छ) अस्पतालमा वितरण हुने पानीको गुणस्तर परीक्षण ६/६ महिनामा गराई सो को अभिलेख राखिएको हुनुपर्नेछ ।
- (ज) अस्पताल क्षेत्र भित्र र सबै विभागहरूमा चौबीसै घण्टा विधुत् आपूर्ति हुने व्यवस्था मिलाएको हुनुपर्नेछ । साथै लोडसेडिङको समयमा विधुत् आपूर्ति गर्न अटोमेटिक व्यकअप सिस्टम स्थापना गरेको हुनु पर्नेछ ।
- (झ) अन्य इमर्जेन्सी कक्ष र संवेदनशील कक्षहरूमा आपतकालीन विधुत् व्यकअप सिस्टम भएको हुनु पर्नेछ ।
- (ञ) अस्पतालको सम्पूर्ण क्षेत्र सधैँ सफा राख्नुपर्नेछ ।

- (ट) अस्पतालमा देहाय बमोजिमको सेवा दिईने कक्षहरु वा क्लिनिकमा शौचालय व्यवस्था हुनु पर्नेछ ।
- (अ) आकस्मिक कक्ष
- (आ) लेवर रुम
- (इ) प्याथोलोजी सेवा
- (ई) बहिरंग विभाग महिला र पुरुषका लागि अलग अलग ।
- (उ) डाक्टर र स्टाफहरुको लागि आवश्यकतानुसार ।
- (ऊ) प्रति ६ बेड जनरल सेवामा एक ।
- (ठ) अस्पताल हाताभित्र सेवाग्राही तथा सेवाप्रदायकका लागि प्रयाप्त पानि र साबुन सहितको शौचालयको ब्यवस्था हुनु पर्नेछ ।
- (ड) शौचालय सधैं सफा राखेको हुनु पर्नेछ ।
- (ढ) अस्पतालले उपयोग गर्ने उपकरण तथा औजारहरु समयमा नै मर्मतको व्यवस्था हुनुपर्नेछ । साथै ठुलो र गंभिर प्रकृतिका औजार उपकरणहरुको कम्पनीले निर्दिष्ट गरेको मर्मत अवधि अनुसार मर्मत सम्भार कार्ययोजना बनाई सोही अनुरूप मर्मत गरेको हुनु पर्नेछ ।
- (ण) अस्पतालको भवन सवारी साधन मेसिनरी औजार यन्त्र उपकरण र अन्य विधुत् उपकरणहरुको नियमित मर्मत सम्भार गर्ने ब्यवस्था मिलाएको हुनु पर्नेछ ।
- (त) बिरामी कुरुवालाई सुविधा- अस्पतालको बोर्ड तथा अन्य उपचार दिने स्थानमा आवश्यकता अनुसार बिरामीको साथमा रहने एक जना कुरुवालाई बस्ने प्रबन्ध हुनु पर्नेछ ।
- (थ) क्यान्टिन सुविधा- अस्पताल हाताभित्र खाना पकाउन र खाना खाने अलग-अलग ठाउँ सहितको सफा र सुविधायुक्त क्यान्टिनको व्यवस्था भएको हुनु पर्नेछ ।
- (द) अस्पतालमा प्रयोग हुने एप्रोन, पन्जा, टोपी, जुत्ता, तन्ना, तकिया खोल, रुमाल जस्ता लुगा कपडा धुनको लागि लन्ड्रीको ब्यवस्था भएको हुनु पर्नेछ ।
- (ध) अस्पताल भर्ना भएका बिरामीका लुगा धुन सुबिधाको ब्यवस्था भएको हुनु पर्नेछ ।
- (न) आपतकालीन अवस्थामा प्रयोग हुने सामग्रीहरुको अलगगै भण्डार कक्ष हुनु पर्नेछ ।
- (प) अस्पतालको लागि लत्ताकपडा, सरसफाइ सामग्री, औजार उपकरण तथा औषधिको न्यूनतम मौज्जात रहनुपर्ने र सो सामग्रीको उपयुक्त भण्डारको (Refrigerator, Ventilation,A/C) आदिको व्यवस्था गरेको हुनुपर्ने ।
- (फ) अस्पतालमा सुरक्षा व्यवस्था मिलाउन सुरक्षा गार्डको ब्यवस्था भएको हुनुपर्नेछ ।
- (ब) आपतकालीन अवस्थाको लागि तत्काल सेवा प्रदान गर्न राज्यका सुरक्षा निकायसँग समन्वय कायम गर्न ब्यवस्था मिलाएको हुनुपर्नेछ ।
- (भ) अस्पतालमा मेडीकल एटेन्डेन्ट सहितको १ वटा एम्बुलेन्स अनिवार्य हुनुपर्नेछ र अस्पतालले त्यस्तो मेडीकल एटेन्डेन्टलाई Basic Emergency Medicine Training दिने ब्यवस्था मिलाउनुका साथै एम्बुलेन्स सेवा संचालन नीति २०६० बमोजिम एम्बुलेन्स सेवा संचालन गर्ने ब्यवस्था मिलाएको हुनुपर्नेछ ।
- (म) यातायातको ब्यवस्था- अस्पतालले कम्तिमा रात्रीकालीन समयमा काम गर्ने कर्मचारीलाई आउन-जान यातायातको ब्यवस्था अनिवार्य मिलाउनु पर्नेछ ।
- (य) अस्पताल रहने स्थान- अस्पताल रहने स्थान छनौट गर्दा पायक पर्ने गरी प्रदूषण मुक्त क्षेत्रको छनौट गर्नुपर्दछ । अस्पताल निर्माणको लागि स्थानीय सरकार मातहात रहने भनि तोकी आएको (प्राथमिक स्वास्थ्य केन्द्र, स्वास्थ्य चौकी, सामुदायिक स्वास्थ्य ईकाई, शहरी स्वास्थ्य केन्द्र लगायत) ठाउँलाई समेत आवश्यकता अनुसार प्रयोग गरिन सकिनेछ ।
- (र) अस्पताल संचालनको लागि आफ्नै स्वामित्वको प्रयाप्त जमिन हुनुपर्नेछ ।

(ल) अस्पताल भवन देहाय बमोजिमको हुनु पर्नेछः-

- (१) अस्पताल सेवा संचालन गरिने भवनको नक्सा र डिजाइन भवन आचार संहिता मापदण्डमा भएको व्यवस्था अनुरूप स्वीकृत भएको हुनुपर्नेछ ।
- (२) भवनमा सर्वसाधारणको जानकारीका लागि Disaster management Plan तयार गरी सुरक्षा सम्बन्धि संकेत चिन्नहरु उपयुक्त स्थानमा प्रस्ट देखिने गरी राखिएको हुनु पर्नेछ ।
- (३) अस्पतालका कोठाहरु उपयुक्त भेन्टिलेसन वा वातानुकूलित यन्त्र राखिएको हुनु पर्नेछ ।
- (४) अस्पतालमा प्रशासनिक कार्यालय, ओ.पी.डी. वार्ड, फार्मसी, क्यान्टिनको व्यवस्था भएको हुनु पर्नेछ ।
- (५) अस्पतालमा व्हीलचेयर तथा ट्रलीको सहज आवागमनको व्यवस्था भएको हुनु पर्नेछ ।
- (६) प्रतिकक्षालयमा आवश्यकता अनुसार बस्ने कुर्सिको व्यवस्था हुनुपर्नेछ र सूचना पार्टी, टेलिभिजन, पत्र-पत्रिका लगायतका माध्यमबाट सूचना प्रदान गर्ने व्यवस्था मिलाएको हुनुपर्नेछ ।
- (७) अस्पतालको कुल क्षेत्रफल प्रति शैया ५० वर्गमिटरका दरले हुनुपर्नेछ । उक्त क्षेत्र भित्र सोधपुछ, दर्ता कक्ष, प्रतिकक्षालय, प्रवेशद्वार सहितको हलको क्षेत्र समावेश भएको हुनुपर्नेछ । सो बाहेक भान्सा घर, लुगा सुकाउने कोठा, जेनेटर कक्ष, कर्मचारी आवास तथा भण्डारण कक्ष, मर्मत सम्भार कक्ष आदिको लागि थप व्यवस्था गरेको हुनुपर्नेछ ।
- (८) बहिरंग विभागको प्रत्येक कोठाका क्षेत्रफल कम्तिमा १२ वर्ग मिटर हुनुपर्नेछ । शौचालय, प्रतिकक्षालय, विशेषज्ञको सहयोगी रहने कक्षको लागि पर्याप्त स्थान हुनुपर्नेछ ।
- (९) बिरामीको चापको अनुपातमा र सुविधाजनक हुने गरी फर्निचर सहितको प्रतिकक्षालयको व्यवस्था भएको हुनुपर्नेछ ।
- (१०) आपतकालीन सेवाको लागि प्रयोग हुने सवारीसाधन अस्पतालको आपतकालीन कक्ष र अन्य आवश्यक ठाउँमा सहज रूपमा जानसक्ने गरी अलग्गै बाटो र गेटको व्यवस्था गरेको हुनुपर्नेछ ।
- (११) अस्पताल भित्र प्रवेश गर्ने र बाहिर निस्कने अलग-अलग द्वार हुनु पर्नेछ ।
- (१२) सेवाग्राही र अस्पताल कर्मचारीहरुले प्रयोग गर्ने सवारीसाधन र एम्बुलेन्स, दमकल जस्ता सवारी साधनका लागि पार्किंगको व्यवस्था हुनुपर्नेछ । न्युनतम पार्किंग कूल जग्गाको २० प्रतिशत सम्म वा प्रति शैयाका लागि एउटा कार पार्किंग गर्न मिल्ने स्थल मध्ये जुन बढी हुन्छ सोही अनुसार हुनुपर्नेछ ।
- (१३) अस्पताल जेष्ठ नागरिक, बालबालिका तथा अपाङ्गमैत्री हुनुपर्नेछ ।
- (१४) व्हीलचेयर, ट्रली स्टेचरको पर्याप्त व्यवस्था हुनुपर्नेछ र यस्ता सामग्री राख्ने ठाउँ र चलाउन सकिने पर्याप्त ठाउँ र चलाउने मानिसको समेत व्यवस्था भएको हुनुपर्नेछ ।
- (१५) वातावरण व्यवस्थापनको लागि देहाय बमोजिमको मापदण्ड पूरा गरेको हुनु पर्नेछः-

- (क) प्रारम्भिक वातावरणीय परीक्षण वा वातावरणीय प्रभाव मूल्यांकन गर्दा फोहरमैला व्यवस्थापनको सम्बन्धमा आवश्यक ध्यान दिनुपर्नेछ ।
- (ख) प्रारम्भिक वातावरणीय परीक्षण वा वातावरणीय प्रभाव मूल्यांकनमा प्रस्ताव भए बमोजिम कार्यान्वयन गर्न व्यवस्था मिलाएको हुनुपर्नेछ ।
- (१६) फोहरमैला व्यवस्थापनको लागि देहाय बमोजिमको पूर्वाधार मापदण्ड पुरा गरेको हुनु पर्नेछः-
- (क) अस्पतालबाट निस्काशित फोहरमैला व्यवस्थापन ऐन २०६८ र फोहरमैला नियमावली २०७० ले तोके बमोजिम हुनुपर्नेछ ।
- (ख) अस्पतालबाट निस्काशन हुने सामान्य तथा चिकित्सकजन्य फोहरमैला प्रकृति अनुसार श्रोतमै अलग-अलग छुट्याउने, संकलन, ढुवानी तथा विसर्जन गर्न व्यवस्था मिलाउनु पर्नेछ ।
- (ग) अस्पतालबाट सृजित सङ्क्रमणजन्य फोहरलाई निसङ्क्रमिक गरेर अन्तिम व्यवस्थापन गर्नु पर्नेछ ।
- (घ) अस्पतालमा मर्करीयुक्त उपकरणको सट्टा डिजिटल प्राविधिकयुक्त उपकरण प्रयोग गर्नु पर्नेछ ।

परिच्छेद-८

औजार तथा उपकरण सम्बन्धि

३०. सर्जिकल औजार तथा उपकरण: (१) आधारभूत अस्पताल संचालनको लागि आवश्यक औजार उपकरण प्रचलित सङ्घीय तथा प्रदेश कानूनमा उल्लेख भए बमोजिम हुनेछ र सोही अनुसार औजार उपकरणहरू अस्पताल व्यवस्थापन समितिले व्यवस्थापन गर्नु पर्नेछ ।

(२) अस्पतालको आन्तरिक आयले सर्जिकल औजार उपकरण तथा अन्य सामान र औषधिहरू व्यवस्थापनका लागि नपुग भएमा अस्पताल व्यवस्थापन समितिले निर्णय गरी गाउँ कार्यपालिकामा माग गरी पठाउनु पर्नेछ ।

(३) गाउँ कार्यपालिकाले व्यवस्थापन गरेका सर्जिकल औजार उपकरणहरूबाट नपुग भई थप औजार उपकरणहरू व्यवस्थापन गर्नु परेमा अस्पताल व्यवस्थापन समितिको निर्णय समेतका आधारमा अन्य कुनै पक्ष वा निकायबाट निश्चित अवधिका लागि भाडामा सो साधनहरू व्यवस्थापन गर्न गराउन सक्नेछ ।

(४) यस दफा बमोजिम भाडामा लिइने सर्जिकल औजार उपकरणहरूको भाडा दर निर्धारण प्रचलित बजार भाउ, अन्य सरकारी वा निजी अस्पतालहरूले लिइरहेको शुल्क समेतका आधारमा अस्पताल व्यवस्थापन समिति र सामान भाडामा उपलब्ध गराउने व्यक्ति वा संस्थाको आपसी समझदारीमा सम्झौता सहित कायम गरिनेछ ।

(५) यस दफा बमोजिम भाडामा लिइएका सर्जिकल औजार तथा उपकरणहरूको भाडा वापतको रकम अस्पतालको आन्तरिक कोषबाट अस्पताल व्यवस्थापन समितिले भुक्तानी गर्नु पर्नेछ ।

परिच्छेद-९

विविध

३१. अभिलेख राख्ने तथा प्रतिवेदन पेश गर्नुपर्ने : स्वास्थ्य संस्थाले आफुले प्रदान गरेको स्वास्थ्य सेवा तथा सेवाग्राहीहरूको अभिलेख र प्रतिवेदन व्यवस्थित गर्न हरिनगर गाउँपालिकाको स्थानीय स्वास्थ्य सेवा ऐन, २०८० को दफा ७ को उपदफा (७) बमोजिम राख्नु पर्नेछ ।

३२. जन्म र मृत्युको प्रमाणपत्र : स्वास्थ्य संस्थाले आफ्नो स्वास्थ्य संस्थामा जन्मेको नवजात शिशुको बुबा वा आमाको नाम, जन्मेको मिति र समय उल्लेख गरी बुबा वा आमालाई शिशु जन्मेको प्रमाणपत्र अनुसूची-५ मा तोकेको ढाँचामा दिनुपर्नेछ । साथै स्वास्थ्य संस्थाले आफ्नो स्वास्थ्य संस्थामा मृत भएको व्यक्तिको मिति र समय उल्लेख गरी मृत्युको प्रमाणपत्र अनुसूची-६ मा तोकेको ढाँचामा दिनुपर्नेछ ।
३३. निर्देशन दिने: स्थानीय सरकारले अस्पतालको काम कारबाहीका सम्बन्धमा समितिलाई आवश्यक निर्देशन दिन सक्नेछ र त्यसरी दिईएको लिखित निर्देशनको पालना गर्नु समिति र अस्पतालको कर्तव्य हुनेछ ।
३४. कार्यविधिमा संशोधन: गाउँकार्यपालिकाले आवश्यकता अनुसार यस कार्यविधिमा हेरफेर तथा संशोधन गर्न सक्नेछ ।
३५. व्याख्या गर्ने अधिकार:- यस कार्यविधिमा उल्लेखित मापदण्डको कुनै प्रावधानको कार्यान्वयनमा कुनै दुविधा उत्पन्न भई कार्यन्वयनमा बाधा आईपरेमा गाउँकार्यपालिकाले सो मापदण्डको व्याख्या गर्नेछ ।
३६. स्वतः अमान्य हुने:- यस कार्यविधिमा लेखिएको कुनै कुरा प्रचलित नेपाल कानूनको कुनै व्यवस्थासँग बाझिएमा बाझिएको हदसम्म स्वतः अमान्य हुनेछ ।
३७. स्थानीय सरकार संग सम्पर्क: समितिले स्थानीय सरकारसंग सम्पर्क राख्दा स्वास्थ्य शाखा मार्फत राख्नु पर्नेछ ।

अनुसूची-१

(दफा ८ को उपदफा (१) संग सम्बन्धित)
दरबन्दी तेरिज

क्र.स.	पद	श्रेणी/तह	सेवा	समूह	दरबन्दी संख्या	कैफियत
१	व.क./क.मेडिकल जनरलिष्ट	१/१०	स्वास्थ्य	मेडिकल जनरलिष्ट	१	
२	मेडिकल अधिकृत	८	स्वास्थ्य	ज.हे.स.	२	
३	स्टाफ नर्स	५/६/७	स्वास्थ्य	जनरल नर्सिङ	६	
४	हेल्थ असिष्टेन्ट	५/६/७	स्वास्थ्य	हेल्थ इन्स्पेक्सन	४	
५	कविराज (आयुर्वेद सहायक)	५/६/७	स्वास्थ्य	आयुर्वेद	१	
६	ल्याब टेक्निसियन	५/६/७	स्वास्थ्य	मेडिकल ल्याब टेक्नोलोजी	१	
७	रेडीयोग्राफर	५/६/७	स्वास्थ्य	रेडीयोग्राफी	१	
८	फार्मोसी सहायक	५/६/७	स्वास्थ्य	फार्मोसी	१	
९	डेण्टल हाइजिनिष्ट	४/५/६	स्वास्थ्य	डेण्टिष्ट्रि	१	
१०	एनेस्थेटिक सहायक	५/६/७	स्वास्थ्य	विविध	१	
११	अप्याल्मिक सहायक	५/६/७	स्वास्थ्य	विविध	१	
१२	नायब सुब्बा	राप अनं प्र	प्रशासन	सामान्य प्रशासन	१	
१३	कार्यालय सहयोगी	विहिन	प्रशासन	सामान्य प्रशासन	६	
१४	सरसफाइकर्मी	विहिन	प्रशासन	सामान्य प्रशासन	३	
	जम्मा				३०	

अनुसूची-२
(दफा २ को (ड) संग सम्बन्धित)
डिस्चार्ज (बहिर्गमन) सारांश

Patient's Name- Age- Sex-

Address: Rural/Municipality: Ward: Tole:

Mobile Number:

Hospital ward: Hospital IP number:

Registration No:

Treating Consultant's Name:

Date of admission with time: Date of discharge with time:

.....

Provisional Diagnosis at the time of admission:	
Final Diagnosis at the time discharge:	
ICD-11 code (s) for final Diagnosis:	
Summary of Presenting illness:	
Significant Past medical and surgical history:	
Significant clinical findings:	
Summary of key investigations with major results:	
Summary of treatment:	
speciality consultations if any:	
Blood transfusions if any:	
Adverse reactions of medicines and transfusions	
Conditions/outcomes at discharge: Cured/Improved/Referred out/Discharge on Request/Absconded/Left against Medical Advice/Died	
Further treatment and advice:	
Follow:up:	

Discharge summery prepared by

Doctor's name: Signature:

Signature:

NMC no:

Consultant's name:

Signature:

अनुसूची-३

(दफा २ को (ढ) संग सम्बन्धित)

प्रेषण तथा उपचार प्रणाली

रिफरल नं:.....

मिति:.....

श्री.....

यस स्वास्थ्य संस्थाका सेवाग्राही/बिरामीलाई त्यस स्वास्थ्य संस्थासंग/अस्पतालसंग भएको स्वास्थ्य सेवा उपलब्ध गराई दिनुहुन अनुरोध गरिन्छ ।

बिरामीको विवरण

बिरामीको नाम:

उमेर:

B.P:..... **Pulse:**..... **Temp:**..... **Resp:**..... **Spo₂:**.....

Others, Please specify:.....

Provisional Diagnosis:

Treatment Given:

Reason

for

Referral:.....

.....

Referred by:

Dr. Name:..... council no:.....Institution:.....

Follow up/Advice:.....

अनुसूची-४
(दफा ९ को उपदफा (६) संग सम्बन्धित)
पद अनुसारको कर्मचारीहरुको कार्य विवरण

कर्मचारीहरुको कार्य विवरण फारम		पद:		
		सेवा:		
		श्रेणी:		
१. पदको नाम:				
२. स्थायी/अस्थायी/करार:				
३. तलब मासिक:				
४. काम गर्नुपर्ने स्थान र समय:				
५. विस्तृत रूपमा पदको काम, कर्तव्य र अधिकार				
क्र.सं.	काम	अधिकार	उत्तरदायित्व	स्वास्थ्य संस्थाको कार्य सम्पादन, मूल्यांकन सूचकहरु र अंकभार कर्मचारीको कार्यक्षमता/कार्यदक्षता, कार्यालयलाई दिने समय, अनुशासन, बोलीवचन एवम् सेवाग्राहीहरु संग गर्ने व्यवहारलाई आधार मानि गरिनेछ ।
१.				
२.				
३.				
४.				

अनुसूची-५

(दफा ३२ संग सम्बन्धित)

जन्म प्रमाणपत्रको ढाँचा

.....अस्पताल /नर्सिङ्ग होम

नवजात शिशुको संकेत नं. **Newborn I.D. No**.....

लिङ्ग.....

जन्म भएको मिति :..... गते:..... महिना:.....साल:..... समय:.....**AM/PM**

जन्म तौल:.....के.जी.

आमाको दर्ता नं:.....

आमाको नाम:..... फोन नं:.....

रास्ट्रीयता:..... जात:.....

बाबुको नाम:..... जात:.....

रास्ट्रीयता:.....

अस्थायी ठेगाना: प्रदेशजिल्ला:..... वडा:.....
टोल:.....

स्थायी ठेगाना: प्रदेशजिल्ला:..... वडा:.....
टोल:.....

.....
.....

प्रस्तुत गर्ने स्वास्थ्यकर्मीको नाम:.....
प्रमाणित गर्नेको नाम तथा सहि

परिषद दर्ता नं:.....
परिषद दर्ता नं:.....

जारी गरिएको मिति:.....

अनुसूची-६
(दफा ३२ संग सम्बन्धित)
मृत्यु प्रमाणपत्रको ढाँचा

.....अस्पताल /नर्सिङ्ग होम

मृत्युको दर्ता नं. **Decease's I.D. No**.....

मृतकको नाम:.....

लिङ्ग.....

मृत्यु भएको मिति :..... गते:..... महिना:..... साल:..... समय:.....**AM/PM**

रास्ट्रीयता:..... जात:.....

मृतकको आमाको नाम:..... फोन नं:.....

मृतकको बाबुको नाम:.....

रास्ट्रीयता:..... जात:.....

अस्थायी ठेगाना: प्रदेश जिल्ला:..... वडा:.....

टोल:.....

स्थायी ठेगाना: प्रदेश जिल्ला:..... वडा:.....

टोल:.....

मृत्युको कारण:

प्राथमिक

कारण:.....

.....

द्वितीय

कारण:.....

.....

प्रमाणित गर्नेको नाम तथा सहि

परिषद दर्ता नं:.....

जारी गरिएको मिति:.....

आज्ञाले,

नाम: तुलराज थापा मगर

प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत